

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми Сучасні тенденції розвитку аграрної економіки України характеризуються складними кризово-динамічними аспектами взаємодії економічних, фінансових, техніко-технологічних, соціальних процесів, які в нерозривній єдності породжують основні тенденції забезпечення продовольчої безпеки країни, високого рівня конкурентоспроможності харчової промисловості, експортного потенціалу та соціальної сфери національної економіки. Глобалізація світових ринків продовольства і посилення міжнародної інтеграції, необхідність підвищення рівня добробуту населення, складність системи функціонування сфер і галузей національної економіки визначають єдиний напрям побудови і реалізації інституціонально-технологічних змін, спрямований на здобуття належного місця в світовій співдружності – реалізацію інноваційної моделі розвитку вітчизняного виробництва, зокрема аграрного виробництва як однієї з пріоритетних галузей національної економіки.

Аналіз останніх публікацій Як показав аналіз вітчизняної літератури, інноваційний потенціал, як одне з основних понять інноваційної теорії, і як економічна категорія, перебуває в стадії розробки й вивчення вітчизняними вченими, що займаються проблемами інноваційного розвитку. Особливо в роботах останніх років спостерігається зростаючий інтерес дослідників, як безпосередньо до терміна „інноваційний потенціал”, так і, що особливо важливо, до факторів, що мають вплив на дану категорію й визначають її розмір. На нашу думку, розробка теоретичних положень, методів оцінки й рекомендацій з використання інноваційного потенціалу може допомогти керівництву підприємства правильно зорієнтуватися у сучасній ситуації й розробити комплекс заходів щодо стабільного й поступального розвитку підприємства. Вивченням та дослідженням питань з цієї проблематики займаються такі відомі українські та зарубіжні вчені, як В.Г.Андрійчук, Ю. Бажал, В. Бридун, А. Гальчинський, Н. , О.М.Галицький, Т.Гнатєва, Гончарова, В. Гусев, Б. Данилишин, С. Кіреєв, Г. Козаченко, В. Онищенко, В. Семиноженко, М. Краюхін, В.М.Русан, М.Й Малік, О.Б.Наумов, П. Друкер, Е. Менсфілд, Б. Санто, І.Н.Топіха, А.В.Чупіс та інші.

Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць і досліджень з обраної тематики, слід зазначити, що в літературі не існує однозначного визначення поняття „інноваційний потенціал”, що в свою чергу свідчить про наявність неоднозначності в розумінні сутності зазначеної категорії. Це значною мірою ускладнює вироблення конкретних практичних рекомендацій з його формування, оцінки й ефективного використання й, таким чином, негативно позначається на кінцевих результатах інноваційної діяльності. Тому необхідне проведення подальших досліджень стосовно інноваційного потенціалу.

Мета дослідження: аналіз основних характеристик інноваційного потенціалу підприємств, що втілюють економічну сутність його розвитку.

Виклад основного матеріалу Економічне зростання на основі інноваційної моделі розвитку національного господарства є основним підґрунтям вирішення питань

впровадження системних трансформацій у відновленні інвестиційних процесів, посилення конкурентних позицій України на європейському та світовому ринках, підвищення рівня конкурентоспроможності пріоритетних галузей національної економіки, реалізації потужного науково-технічного та соціального потенціалу України.

Інноваційна модель розвитку національної економіки нерозривно пов'язана із формуванням інноваційного потенціалу підприємств, а, відповідно, й з пошуком відповідних джерел фінансового забезпечення інновацій, посилення та активізації інвестиційних процесів в інноваційній сфері та підвищенням ефективності використання механізмів, важелів, економічних регуляторів та фінансових інструментів її реалізації. Внаслідок таких тенденцій постає об'єктивна необхідність переміщення головних економічних акцентів на обґрунтування нової багатовекторної концепції створення та впровадження дієвого економічного механізму, який утворює основні доміанти інноваційного розвитку харчової промисловості на засадах формування, нарощення та ефективного використання інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості.

При розгляді інноваційного потенціалу в сучасній економічній літературі вченими виділяються 4 підходи до його визначення:

1. як сукупності різних видів ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності підприємства;
2. як „міра готовності” підприємства виконати поставлені цілі в області інноваційного розвитку;
3. як здатність підприємства розробляти й реалізовувати інноваційні проекти;
4. як сукупність можливостей підприємства в інноваційній діяльності.

Сучасний економічний простір України зазнає динамічних трансформацій в процесі подолання кризових явищ світової економіки та переходу на нову інноваційну модель господарювання, в результаті чого неспроможні до адаптації підприємства харчової промисловості зазнають ліквідації та банкрутства, проте, на думку експертів, конкурентоспроможні та інноваційні підприємства повинні виходити на більш високий і прогресивний рівень. У зв'язку з цим постає проблема оцінки інноваційного потенціалу як на рівні підприємств харчової промисловості, так і на рівні всієї галузі, яка б надавала наукове обґрунтування можливостей нарощення інноваційного потенціалу підприємств, його реалізації та ефективності використання, пропонувала б методичні інструменти аналізу та прогнозу розвитку, характеризувало та узагальнювало показники основних напрямів економічного зростання харчової промисловості та національної економіки. Побудова системи показників оцінки інноваційного потенціалу на мікро та макро рівнях повинна базуватись на всебічному аналізі методологічних підходів до оцінки інноваційного потенціалу з урахування специфічних особливостей функціонування галузі та загальних тенденцій національної економіки. В сучасних умовах пріоритетним курсом на підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості та їх економічного зростання є інтенсифікація інноваційної складової в ресурсному забезпеченні з метою адекватної оцінки сукупних можливостей, здатностей, компетенцій, ресурсів харчових підприємств та їх ефективної реалізації.

На подальших етапах розвитку інноваційного потенціалу підприємств виявляється його здатність взаємодіяти із зовнішнім середовищем, коли відбувається накопичення позитивних змін інноваційної діяльності. Ці процеси складають основний зміст акумулювання «нових якостей» інноваційного потенціалу, забезпечуючи його перехід до етапу розвитку, пов'язаного з прискоренням розроблення і впровадження підприємством нових підходів, методів і схем оптимізації структури інноваційних ресурсів, їх оцінки і

використання. Розвиток інноваційного потенціалу на «старих засадах» має скласти умови для його переходу до наступного циклу функціонування, ознаками чого можуть бути: підвищення значущості інтелектуального потенціалу; зменшення інноваційного лага (часу між розробленням і впровадженням інновацій); зростання рівня спеціалізації і кооперування суб'єктів інноваційної діяльності; збільшення науково-технічного рівня виробництва тощо.

Сучасна концепція інноваційного підприємництва охоплює практично всі аспекти та характерні ознаки інноваційного розвитку підприємства і може бути конкретизована у наступних параметрах:

- основними домінантами в системі інноваційного розвитку виступають постійні процеси безупинного пошуку нових способів і сфер інноваційних перетворень;
- поява механізму управління об'єктами інтелектуальної власності, що розміщуються в сфері нематеріальних активів ресурсного потенціалу підприємства;
- модифікація та перетворення ринкових стратегій діяльності підприємств;
- формування єдиної інноваційної політики держави;
- позитивна тенденція показників економічного зростання, соціального добробуту та конкурентоспроможності економіки.

Здійснення інноваційного розвитку нерозривно пов'язано з формуванням моделей розвитку економіки, до яких найчастіше відносять: модель, основою якої є домінуючий розвиток науки та реалізації високо технічних проектів (Великобританія, США, Франція); модель, заснована на стимулюванні ефективної інфраструктури інноваційного ринку (Японія, Північна Корея, Гонконг, Сінгапур); модель, заснована на формуванні привабливого інвестиційно-інноваційного клімату (Швеція, Швейцарія, Німеччина).

Висновки: Від величини інноваційного потенціалу залежить вибір тієї або іншої стратегії інноваційного розвитку. Так, якщо у підприємства є всі необхідні ресурси, то воно може піти шляхом стратегії лідера, розробляючи й впроваджуючи принципово нові або базисні інновації. Якщо інноваційні можливості обмежені, то доцільно їх нарощувати й обирати стратегію послідовника, тобто реалізовувати поліпшуючі технології.

Визначення інноваційного потенціалу підприємства, на нашу думку, має велике практичне значення, беручи до уваги особливості й тенденції, що позначилися у сучасних умовах господарювання, коли економічний ріст усе більше й більше залежить від здатності генерувати високу інноваційну активність.

Інноваційна модель є особлива система відносин, інститутів та інституцій, які створюють відповідні умови здійснення науково-технічного прогресу в межах і під впливом визначеної державної інноваційної політики. Пріоритетом у формуванні інноваційної моделі аграрного виробництва повинні стати розвиток освіти й науки, науково-технічний прогрес та фінансування інноваційних проектів.

Анотація

В статті розглянуто основні детермінанти формування інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості. Надані рекомендації щодо врахування світового досвіду розвитку інноваційної діяльності в процесі переходу вітчизняних підприємств харчової промисловості на інноваційну модель розвитку.

Ключові слова: інноваційна система, інноваційний розвиток економіки, фінансове забезпечення інноваційного розвитку.

Аннотация

В статье рассмотрены основные определяющие факторы формирования инновационного потенциала предприятий в пищевой промышленности. Представлены рекомендации для рассмотрения международного опыта в развитии инноваций в процессе перехода отечественных предприятий в пищевой промышленности на инновационную модель развития.

Ключевые слова: инновационная система, инновационного развития экономики, финансовой поддержки инновационного развития.

Summary

The paper examines the main determinants of innovative capacity of the food industry. The recommendations concerning accounting world experience of innovation in transition domestic food industry to an innovative model of development.

Keywords: innovative, innovative model of economic development, funding innovative economic development

Список використаної літератури:

1. Гальчинський А. С., Геєць В. М. та ін. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки). Шляхом Європейської інтеграції / Гальчинський А. С., Геєць В. М. – Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут економічного прогнозування НАН України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Новікова І.В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І.В. Новікова. – К., 2003. – 17 с.
3. Овечкіна О.А. Формування статичної й динамічної структури складових інноваційного потенціалу регіональних економічних систем / О.А. Овечкіна, К.В. Іванова // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць: в 3 т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 225, – Т. III. – С. 671-682.
4. Гришова І.Ю. Підходи до формування інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості// Т.М.Гнатєва, І.Ю.Гришова// Інноваційна економіка. - №1(39)- 2013 -С.15-18

5. Гнатъева Т.Н. Методические подходы к оценке инновационного потенциала предприятия/ Т.Н. Гнатъева // Экономика и социум. 2012. - №5(октябрь-декабрь). – С. 170-177.
6. Митяй О. В. Методичні підходи щодо оцінки інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств / О. В. Митяй, Бечко П. К // Економічний форум. – Луцьк. – С. 278-282.
7. Онишко С. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: Монографія / Онишко С. – Ірпінь: НАДПСУ. – 2004. – 432 с.